

cenne

nr 3/84-4/85 kwartalnik 2015 ISSN 1428-6467

valuable, priceless, lost

**bezcenne
utracone**

ODZYSKANE

3/84-4/85

NA OKŁADCE: zabytki odzyskane w 2015 r. (od lewego górnego rogu): Krzysztof Lubieniecki, *Portret mężczyzny*, ok. 1728 (s. 22), Kielich z Opactwa z herbem Topór, 1608 (s. 4), Karta pergaminowa (s. 19), Breviarz, XV w. (s. 20), Leopold Löffler, *Dziewczynka z kanarkiem*, 1878 (s. 27)
OBOK: Jean Antoine Houdon, *Diana* (s. 14), fotografia z 1933 r., Instytut Sztuki Polskiej Akademii Nauk, Zbiory Fotografii i Rysunków Pomiarowych

cenne, bezcenne, utracone

rada redakcyjna:

Monika Barwik
Anna Czajka
Dorota Janiszewska-Jakubiak
Agnieszka Kasprzak
Monika Kuhnke
Hanna Łaskarzewska
Krystyna Ogrodzka
ks. Wincenty Pytlik

redakcja:

Robert Pasieczny – **redaktor naczelny**
Barbara Kobielska – **redaktor prowadząca, sekretarz redakcji**
Małgorzata Stalmierska – **opracowanie redakcyjne, korekty**
Marzenna Rączkowska – **tłumaczenia**
Paweł Pasternak – **opracowanie graficzne i łamanie**

druk: AKCYDENS s.j. (www.akcydens-druk.pl)

wydano na zlecenie:

Narodowego Instytutu Muzealnictwa
i Ochrony Zbiorów
Warszawa 2015

FROM THE EDITORS

The year 2015 was full of joyful moments, since many unusual works of art and historic objects returned to Poland. The circumstances of their loss and restitution are the subject of nine articles in the current issue of "Valuable, Priceless, Lost". The main topic of the present issue are the archivalia connected with the Polish immigrant community in South America, documents which testify to the life of Poles living abroad and have been an important factor shaping their identity. Current events are related in the text about historic objects in the part of Syria occupied by ISIS. Another article, titled "The Salvage Wheel", raises the topic of dealing with historic objects in hazardous situations.

OD REDAKCJI

Szanowni Państwo,

choć jak do tej pory nie odnaleziono złotego pociągu, to jednak nie można narzekać na brak skarbów, które, powracając do kraju, wzbogaciły nasze zbiory. Świadectwem tego jest aż dziewięć artykułów opisujących okoliczności zaginięcia i odzyskania różnych dzieł sztuki i zabytków. To nie jest przypadek, że ten rok obfitował w tak radosne dla nas chwile. Te wszystkie powroty to efekt prac badawczych i rozmów dyplomatycznych prowadzonych od wielu lat przez pracowników Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministerstwa Spraw Zagranicznych, które dziś przynoszą tak bogate owoce. To także bez wątpienia efekt prac popularyzatorskich, szerzących wiedzę o zagadnieniach związanych ze stratami wojennymi czy restytucją, czego przejawem są prezentowane w niniejszym numerze książki autorstwa Moniki Kuhnke i Włodzimierza Kałickiego *Urowadzenie Madonny. Sztuka zagrabiona* oraz Jacka M. Kowalskiego, J. Roberta Kudelskiego i Roberta Sulika *Lista Grundmanna. Tajemnice skarbów Dolnego Śląska*.

Tematem wiodącym numeru są archiwalia związane z południowoamerykańską Polonią. Te dokumenty, choć w swym wyglądzie mało efektowne, są świadectwem polskiej diaspory, polskiego życia na emigracji. Ich zachowanie jest niezwykle istotne dla tożsamości rodaków tam mieszkających, ale i dla nas. Jednak sytuacja nie wygląda najlepiej, o czym piszą konsul RP w Kurytybie Marek Makowski i walczący o uratowanie dych dokumentów dr Krzysztof Smolana. Starania Archiwum Akt Nowych, jak i inicjatywa Biblioteki Poloników, o której pisze prof. Dariusz Kuźmina, to wciąż

za mało. Pozostało już niewiele czasu, by uratować tę naszą spuściznę przed rozproszeniem i zniszczeniem.

Spraw bieżących dotyczy artykuł Marcina Sabacińskiego omawiający zagładę Palmyry i innych zabytków wpisanych na listę światowego dziedzictwa UNESCO znajdujących się na okupowanych przez ISIS terenach Syrii i Iraku. Z pewnością to nie ostatni tekst poświęcony zbrodniczej działalności tzw. Państwa Islamskiego, bowiem na jaw wychodzą coraz to nowe fakty. Niestety nie jest to też pierwszy artykuł poświęcony zniszczeniom, jakie mają miejsce w tamtym regionie. W 2001 r. (CBU 2/2001) Monika Ostaszewska pisała o zniszczeniu przez talibów posągów Buddy w Bamjanie (Afganistan).

Bardzo ważny i godny polecenia jest w bieżącym numerze artykuł Anny Czajki dotyczący wskazówek, jak ratować różnego rodzaju obiekty w sytuacjach szczególnego zagrożenia. Zaprezentowane tu *Koło ratunkowe* to nie tylko proste i jednocześnie przydatne narzędzie porządkujące działania choćby w takich przypadkach, jak ten opisany przez Pawła Kozerskiego, a dotyczący nawałnicy, która uszkodziła budynek Muzeum w Piastów Śląskich w Brzegu.

Zachęcając Państwa do lektury tego numeru „Cenne Bezcenne Utracone”, mam nadzieję, że będzie ona nie tylko ciekawa, ale też pożyteczna i inspirująca.

Robert Pasieczny
redaktor naczelny

contents

4 Maria Romanowska-Zadrożna,
Dariusz Nowacki
INSCRIPTION GIVES A LEAD

10 Agata Modzolewska
NOT ONLY PAINTINGS...

14 Katarzyna Zielińska
THE VIENNA VICTORY

17 Monika Kuhnke
THE PŁOCK PONTIFICAL

19 MK
THE RESTITUTION OF PARCHMENTS

20 Joanna Nikel
BREVIARIUM WRATISLAVIENSE

22 Elżbieta Rogowska
„EQUES POLONUS...”

24 Monika Kuhnke
CAVALIERE TEMPESTA RETURNED
TO WROCŁAW

27 Karina Chabowska
A GIRL WITH A CANARY

30 Katarzyna Zielińska
STATE OF NECESSITY

34 Krystyna Rypniewska
VOTIVE STAINED-GLASS WINDOWS
IN THE ENVIRONS OF KOSZALIN

38 Krzysztof Przylicki
THE LOST MUSEUM OF THE CATHOLIC
UNIVERSITY OF LUBLIN

44 Mariusz Klarecki
DESTROYED OR STOLEN?

50 Małgorzata A. Quinkenstein
NS-RAÜBKUNST

56 Marcin Sabaciński
NATIONAL HERITAGE AS A TOOL
IN THE HANDS OF ISIS

64 Robert Gebicki
ARCHIVALIA OF POLISH DIASPORA

71 Bartosz Nowożycki
LEGACIES
LOST / RECOVERED

77 Marek Makowski
POLISH ARCHIVALIA IN BRAZIL,
WHAT NEXT?

78 Krzysztof Smolana
POLISH CULTURAL HERITAGE IN BRAZIL

83 Dariusz Kuźmina
THE POLES ABROAD DIGITAL LIBRARY

86 Wojciech Szafrąński
FROM “3P” FORGERIES TO
“CHANDELIER” AUCTIONS

92 Iwona Gredka
INSURING CULTURAL PROPERTY
UNDERGOING LEGAL PROCEEDINGS

95 Wojciech Krupiński
TRAINING BORDER GUARDS

96 Anna Czajka
THE SALVAGE WHEEL

98 Paweł Kozerski
AFTER THE STORM

99 Krystyna Ogrodzka
THE WEBSITE DEVOTED TO LOSSES
OF HISTORIC OBJECTS

100 Hanna Łaskarzewska
WORKS OF ART IN TIMES OF WAR

102 Stanisław J. Stulin
THE GUARD OF ART STORAGE

104 Monika Barwik
NIMOZ CATALOGUE OF LOSSES

110 Agata Modzolewska,
Katarzyna Zielińska
CATALOGUE OF WAR LOSSES

114 Monika Barwik
INTERPOL CATALOGUE

w numerze

4 Maria Romanowska-Zadrożna,
Dariusz Nowacki
INSKRYPCJA WSKAZUJE ŚLAD

10 Agata Modzolewska
NIE TYLKO OBRAZY...

14 Katarzyna Zielińska
WIKTORIA WIEDENSKA

17 Monika Kuhnke
PONTYFIKAŁ PŁOCKI

19 MK
RESTITUCJA PERGAMINÓW

20 Joanna Nikel
BREVIARIUM WRATISLAVIENSE

22 Elżbieta Rogowska
„EQUES POLONUS...”

24 Monika Kuhnke
CAVALIERE TEMPESTA POWRÓCIŁ
DO WROCŁAWIA

27 Karina Chabowska
DZIEWCZYNIKA Z KANARKIEM

30 Katarzyna Zielińska
STAN WYŻSZEJ KONIECZNOŚCI

34 Krystyna Rypniewska
WOTYWNE WITRAŻE Z OKOLIC KOSZALINA

38 Krzysztof Przylicki
UTRACONE MUZEUM KUL

44 Mariusz Klarecki
ZNISZCZONE CZY ZRABOWANE?

50 Małgorzata A. Quinkenstein
NS-RAÜBKUNST

56 Marcin Sabaciński
DZIEDZICTWO KULTUROWE
JAKO NARZĘDZIE W REKACH
TZW. PAŃSTWA ISLAMSKIEGO

64 Robert Gebicki
ARCHIWALIA POLONIJE

71 Bartosz Nowożycki
SPUŚCZYN
UTRACONE/ODZYSKANE

77 Marek Makowski
ARCHIWALIA POLSKIE W BRAZYLII,
CO DALEJ?

78 Krzysztof Smolana
POLSKIE DZIEDZICTWO KULTUROWE
W BRAZYLII

83 Dariusz Kuźmina
POLONIJA BIBLIOTEKA CYFROWA

86 Wojciech Szafrąński
OD FALSÓW Z „3P” DO
„ZYRANDOŁOWYCH” AUKCJI

92 Iwona Gredka
UBEZPIECZENIA DÓBR KULTURY
W POSTĘPOWANIU SĄDOWYM

95 Wojciech Krupiński
SZKOLENIA STRAŻY GRANICZNEJ

96 Anna Czajka
KOŁO RATUNKOWE

98 Paweł Kozerski
PO BURZY

99 Krystyna Ogrodzka
STRONA STRATY ZABYTKÓW

100 Hanna Łaskarzewska
DZIEŁA SZTUKI W CZASACH WOJNY

102 Stanisław J. Stulin
STRAŻNIK SCHRONU SZTUKI

104 Monika Barwik
KATALOG STRAT NIMOZ

110 Agata Modzolewska,
Katarzyna Zielińska
KATALOG STRAT WOJENNYCH

114 Monika Barwik
KATALOG INTERPOL

cbu@nimosz.pl

3